

De HISTORISCHE VERENIGING Oud-Beijerland

Opgericht op 30 september 1997

beschermheer F.A. baron van Tuyll van Serooskerken
Ambachtsheer van Oud-Beijerland

Oud-Beijerlandsche Berichten

U kunt al lid worden voor € 13,00 per jaar. U mag dan onze ledenvergaderingen en de jaarlijkse bijeenkomst bijwonen, u kunt dan ook deelnemen aan de diverse werkgroepen.

Wilt U ons alleen als donateur steunen dan kan dit vanaf € 9,00 per jaar. U ontvangt dan 4 keer per jaar onze Oud-Beijerlandsche Berichten en 1 maal per jaar nodigen wij U uit op onze jaarlijkse bijeenkomst, waar een gastspreker wordt uitgenodigd die deze avond met Historisch materiaal en/of verhalen komt opluisteren.

Het bestuur:

Voorzitter P.J. in 't Veld

Alg.adjunct A.v.d.Berg

Secretaris: A.W. de Groot

Penn.meester D.H. v.d. Linden

Lid: D.Dijkshoorn-Bison

0186-617523

0186-614240

0186-615425

0186-614932

0186-613707

Adres secretariaat :

Willem Vrijlandtstraat 75
3262 GN Oud-Beijerland

Lay-out inhoud:

Dineke Dijkshoorn

Onze website is: www.hvobl.nl

In sommige boekjes worden foto's gebruikt van **Joris Buitendijk**

(☎ 0186-617667)

Van de bestuurstafel.

Het jaar is weer goed begonnen voor onze vereniging.

Eerst op 11 maart, waar Arjan Nobel ons heeft meegenomen naar het Oud-Beijerland van rond 1600 en op 12 juni hopen we met u een reisje te maken naar het stamslot van onze ambachtsheer F.A. baron van Tuyll van Serooskerken, slot Zuylen.

Ook het “Historisch Informatie Punt” (HIP) in de bibliotheek draait op volle toeren.

Bent u er al wezen kijken?

Elke 2^e donderdag van de maand van 14.00 uur tot 16.00 uur is het geopend en zijn Alie v.d. Berg en Dick v.d. Linden aanwezig.

Met elke maand iets nieuws in de vitrine.

De oproep in de media voor foto's van 450 jaar Oud-Beijerland heeft meer dan 1000 foto's opgeleverd.

Heeft u nog iets voor het archief?

Een aantal mensen hebben ons gevraagd weer een stampotavond met een activiteit te organiseren.

Wilt u dit ook? Laat het ons dan weten.

Veel leesplezier met deze Oud-Beijerlandsche berichten.

Het bestuur.

Slot Zuylen

Geschiedenis van het KIDDOESJ-BORD.

Dit bordje, wat aan het begin van de Sabbath werd gebruikt, was/is eigendom van mevr. Jetje van Leeuwen, een dorpsgenoot ooit gewoon hebbende aan de Oostdijk 213. Later bekend onder het huisnummer 52, zijnde de winkel/woonhuis ten oosten van de trap die de verbinding vormde met de Ooststraat (nu de trap naar de veilingpassage).

Mevr. van Leeuwen was niet gehuwd en zij woonde daar samen met haar zuster Sara, welke op 2 juli 1935 is overleden, waarna zij is verhuisd naar Kerkstraat 38 en aldaar gezamenlijk woonde met de heer Mozes van Tijn en diens zuster Rijntje van Tijn.

Voor zover bekend zijn deze dorpsgenoten medio 1942 in opdracht van de bezette macht naar de Duitse vernietigingskampen gedeporteerd en alleen van Mozes van Tijn is bekend dat deze is in Auschwitz is omgebracht op 2 november 1942. Van Jetje van Leeuwen en Rijntje van Tijn is nimmer bericht ontvangen over de plaats waarheen deze zijn afgevoerd en zijn omgekomen.

Tijdens haar leven heeft Jetje veel contact gehad met haar burens, die naast haar op de Oostdijk woonden en later is deze vriendschap vanuit haar woning, Kerkstraat 38, voortgezet met de kinderen daarvan door over en weer elkaar te bezoeken.

Mevr. van Leeuwen voorzag in haar onderhoud als koopvrouw met de z.g. **“PAK”**, een zak met kleding, garen en band etc., waarmee zij in de omgeving van Oud-Beijerland haar afnemers bezocht, veelal als vaste klanten waarmee zij in de loop van de jaren aan huis kwam. Bestellingen door klanten werden door haar bij de volgende ronde afgeleverd. Haar zuster Sara dreef op de Oostdijk een kruidenierswinkel in de ruimste zin van het woord, waarbij ook tabakswaaren voorhanden waren.

Bij het naderen van de deportatiedatum heeft zij, van het weinige wat zij bezat, een antal voorwerpen in bewaring afgegeven bij de oude burens van de Oostdijk, waaronder dit bordje, in de verwachting dat zij bij terugkomst uit de z.g. werkkampen hierover weer kon beschikken.

Inmiddels weten wij dat de deportatie met valse beloften onmeedogenloos in een moordpartij is omgezet en dat slechts enkelen van onze Joodse dorpsgenoten dit inferno hebben overleefd.

Tijdens de eerste reconstructie van de Joodse gegrAAFplaats, onder leiding van de heer Keizer van de Joods Israëlitische Gemeenschap, is dit bordje in andere handen overgegaan. Onder de belofte dit in goede

staat te houden en te bewaren. Als zo er ooit aanspraak door de overgebleven familieleden wordt gedaan, hieraan zal worden voldaan. Het bordje heeft alleen waarde uit historisch oogpunt, gelet op de geschiedenis hiervan.

De betekenis van Kiddoesj en het gebruik van het Kiddoesj-bordje.

Kiddoesj betekent, uitgedrukt in de Hebreeuwse taal, heiliging.

In de Joodse eredienst de benaming voor de lofzegging bij de inwijding op vrijdag avond, aanvang van de Sabbath en op de vooravond van andere feestdagen werd voorgedragen. Kiddoesj is samengesteld uit de

lofzegging over de wijn en brood en een uitvoerige lofzegging waarin de heiliging van deze dag(en) wordt verkondigd. Daarin worden op vrijdagavond de twee momenten uitgedrukt waaraan de Sabbath herinnert, nl. de Schepping en de uittocht van het volk van Israël uit Egypte. Tijdens deze vrijdagavonddienst werden ook de overledenen in de Joodse gemeenschap en in de familie herdacht.

En het Kiddoesj aan het einde van het gebed uitgesproken. Ook in het synagogale gebruik werd deze lofspreuk uitgesproken na het gebed onder de naam Kaddisj (Aramees voor heiliging). Het gebruik is waarschijnlijk ontstaan nog voor de verwoesting van de Tempel.

Het randschrift luidt als volgt:

Gezegend bent U, onze God, Koning der wereld, die geschapen heeft de Wijnstok, een goede Sabbatdag.

Het opschrift in het hart van de Davidsster bevat de opdracht:

Gedenk de Sabbatdag en gedenk de Sabbath om hem te heiligen.

Alie van den Berg

Arie Duifhuizen vertelt...

Vervolg:

Ik was negentien jaar toe de oorlog uitbrak en 's morgens om vier uur kregen we al te horen dat er oorlog was.

De mensen liepen angstig in hun nachtkleding over de Havendam.

In de Croonenburgh waren de eerste bommen gevallen.

Destijds leerde ik in Rotterdam aan de Rochussenstraat voor telegrafist.

Daar kregen we 's avonds van 7 tot 10 uur les. Maar met het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog was het naar school gaan gelijk afgelopen. Samen met mijn vriend, Kees Leeuwenhoek, ben ik in de meidagen van 1940 begonnen met het bijhouden van een dagboek.

Sommige mensen hadden een radio en daarop kregen we steeds berichten door en die noteerden we letterlijk in ons dagboek.

Bij fotograaf Strauss, een jood, had ik een fototoestel gekocht, want ik wilde zelf foto's maken. Maar ik verzamelde ook foto's, want de Duitsers lieten hun negatieven bij hem ontwikkelen. Strauss gaf die foto's eerst aan mij, zodat ik ze nog eerder had dan de Duitsers zelf. Mijn dagboek heb ik mijn hele leven lang bewaard.

Ik was bevriend met een joodse jongen, Elias Rood. Zijn vader had een slagerij aan de Molendijk en daar hielp Elias zelf ook mee. Als hij op vrijdagavond Jupiter aan de hemel zag staan dan begon de Sabbat voor hen. Elias ging op de openbare school. Hij had ook een zus, Vrouwke heette ze en Vrouwke was een opgeruimd, vrolijk meisje met zwart krullend haar. Ook Elias was een vrolijke jongen die altijd graag grapjes maakte. Ik kwam vaak bij hen thuis, dan speelden we een spelletje "Mens erger je niet" met elkaar. Op een gegeven moment moest hij de Jodenster gaan dragen. Als vrienden bleven we gewoon het contact houden zoals voorheen. Wel leefde je in die tijd in het duister.

Vòòr de oorlog was er nog een jood uit Oostenrijk bij de familie Rood langs geweest. Die was gevlucht en probeerde vervoer te krijgen voor de boot naar Engeland, om van daaruit naar Amerika te gaan. Elias' vader zei tegen hem: "Ga meel!", maar dat deed hij niet. Ze waren hiermee eigenlijk al gewaarschuwd, maar de gedachte was dat het wel goed zou komen.

In 1942 zijn de joden vanhier weggevoerd. Die dag heb ik eerst een foto gemaakt van toen de tram aan kwam. Dat was natuurlijk absoluut verboden. Daarna ben ik op een ijzeren hek met stenen palen gaan staan. Zo kon ik vanuit de hoogte kijken en foto's nemen.

De laatste foto heb ik genomen terwijl ze in de tram staptten. De familie Rood en een meisje van Boers gingen die dag mee. Ik ben toen ook meegegaan naar Rotterdam. In de tram was het doodstil. Er werd praktisch geen woord gesproken. Het bleef de hele reis angstig stil, want we wisten allemaal niet wat er zou gaan gebeuren. In Rotterdam-Zuid, bij de bruggen, zijn we uitgestapt. Daar net voorbij had je een gebouw staan, Loods 24. Daar stond een militair voor, op wacht. Je had daar een poort en tot zover ben ik meegegaan. Toen ging hij naar binnen, je kon nog net je hand opsteken. Het was afgelopen...

Aan het begin van de oorlog heb ik in de Noordoostpolder gewerkt.

Men was destijds bezig het land te ontginnen.

We moesten de grond egaliseren en er moesten greppels worden gegraven, dan kreeg ik 15 cent voor een meter.

Toen ik weer thuis kwam, dat was in 1943, kreeg ik een oproep om te gaan werken in Duitsland. Maar ik wilde niet werken voor de Duitsers. Er is toen een razzia geweest in Oud-Beijerland. Elke jongeman die geen gehoor had gegeven aan de oproep werd opgepakt. Met de commandant van de ondergrondse, een man uit Numansdorp, ben ik

naar de Havendam gegaan. Daar lag een sleepboot en daarmee zijn we naar Vlaardingen gevaren. We zijn er bij mensen binnengegaan om onszelf schoon te maken, want we zaten helemaal onder de kolenstof van die bootreis. Daarna zijn we naar Schiedam en Rotterdam gelopen en vandaar weer naar Dordrecht en de Biesbosch. Mijn reisgenoot had daar familie wonen. We hebben daar een week gezeten. Maar ook daar zat het vol met Duitsers en het werd te heet onder onze voeten, dus zijn we weer teruggelopen naar Beijerland. Ik ontving opnieuw een dwangbevel om te werken in Duitsland, maar ik gaf er geen gehoor aan. 's Morgens om 6 uur, ik lag nog in de bedstee te slapen, kwam er een Duitse overvalwagen voor de deur rijden. Ik sprong gauw uit bed en vluchtte in m'n ondergoed achterom naar buiten.

Het was maart en het had gevroren, toch voelde ik geen kou, geen angst en geen pijn. Ik voelde niks. Het was alsof ik dichtgeslagen was. Mijn broer en ik hadden achter ons huis een hol gemaakt met planken eroverheen, zodat ik daar in kon kruipen. Ik sprong een hek over om daar naar binnen te lopen, maar daar stond precies een Duitser met een geweer. Al snel was ik omsingeld door Duitsers. Ik moest de straat inlopen en bij ons huis naar binnen toe. Daar stonden ze mijn broer af te rammelen. Ik zei: "Ik ben het die jullie zoeken". Er stonde acht moffen bij ons in huis en ze hadden alles ondersteboven geklauwd. Alle laden open en de hele boel stond op z'n kop. Alles moesten ze nakijken, ook mijn persoonsbewijs en daar zat geen zegeltje op. Dan was je onderduiker. Ik moest m'n eigen aankleden en mee naar het politiebureau aan de Voorstraat. Ze vroegen me waarom ik niet in Duitsland werkte en ik antwoordde dat ik had gewerkt in de Noordoostpolder en dat ik het zegeltje voor m'n persoonsbewijs daardoor nog niet had kunnen ophalen. "Ga maar naar huis, je hebt geluk gehad." zei die Duitser uiteindelijk en ze lieten me gaan.

M'n vriend, Cees Leeuwenhoek, heeft toen voor een adres aan de Eerste Kruisweg gezorgd, naast de boerderij van Blok in een wit huisje. Bij Teun de Reus en z'n gezin was dat en daar heb ik de rest van de oorlog ondergedoken gezeten. Ik kwam in die tijd gewoon buiten, maar in Beijerland vertoonde ik me niet meer. Één keer ben ik nog bij m'n ouders geweest. Ik had een half pakje boter gekregen van een boer aan de Greup, dus dat ben ik 's avonds op de fiets thuis wezen brengen.

Mijn ouders wisten niet waar ik ondergedoken zat en het was maar het beste om daar niks over te zeggen.

In de boerderij van Blok zat een verzetsgroep die onder leiding stond van Siebe Jan Strijbosch. Ik deed werk voor deze groep in die tijd. Ik kwam soms in gevaarlijke situaties, maar omdat ik aardig Duits sprak, kon ik mezelf telkens weer vrij praten.

Verschillende keren ben ik ontglipt. Ik reed een keer op de Beijerlandschedijk, (iedere jongeman werd daar opgepakt) en ik was daar krantjes wezen halen bij Hage. Die werden gedrukt op de boerderij van Traas aan de Zinkweg. Die blaadjes moest ik wegbrengen naar de ondergrondse van Klaaswaal en van Westmaas. Op de Greup bracht ik ze rond bij wie “goed” was. Ik had de blaadjes onder mijn kleren verstopt en zo ben ik naar een huis gelopen. Daar stonden geiten en ben daar toen onder het hooi gekropen. Zo heb ik liggen wachten. De eerste blaadjes waren nat geworden van het zweten,

Ik heb ook eens een koe gepakt van de Duitsers, hartstikke link was dat! Die koeien waren door de Duitsers in beslag genomen.

Ik pakte een koe bij het touw beet en liep de Kruisweg in. Een soldaat wilde me aanhouden, maar ik riep: “Ich bin Bauer!” Ik ging, brutaal met die koe, bij die officier lopen. Toen durfde die soldaat niks meer te zeggen. Ik ben eerst de weg uitgelopen en daarna terug naar mijn onderduikadres. De koe door de voordeur heen, de keuken door en zo de schuur in. We hebben haar 9 maanden gemolken daar. Die melk roomden we af en daar maakten we weer boter van.

Op Bevrijdingsdag heb ik de fiets gepakt en ben naar Oud-Beijerland gereden. Ik had de banden oranje gemaakt. Op de hoek van de Langeweg en de Groeneweg stuitte ik op een Duits mitrailleursnest. Die Duitsers gaven zich nog zomaar niet over. Er kwam een mof over grond met een pistool, zo naar me toe. Ze gingen m'n tassen nakijken en vonden m'n foto toestel. Dus ik weer praten met die gasten en ze lieten me toch gaan. Maar evengoed hadden ze me toch kunnen neerschieten daar. Zo gevaarlijk was het eigenlijk nog.

Met de ondergrondse hebben we ons verzameld in het gebouw van de HBS. De NSB'ers die opgepakt waren, zijn daar vastgezet. Ik heb daar op wacht gestaan en ook bij de suikerfabriek, want daar lag het nog vol munitie van de Duitsers.

Dus zo ben ik bij de bewakingstroepen van de ondergrondse gegaan. Eerst in Rotterdam en daarna in Rockanje. De opgepakte NSB'ers gedroegen zich rustig, ze moesten ook maar afwachten wat er met hen zou gaan gebeuren. Na de bevrijding heb ik een officiersopleiding gevolgd in Gorinchem en ben onderofficier geworden in het leger.

Ik werd instructeur en ook sportleraar in Gilze-Rijen. Drie jaar ben ik daar gebleven.

Thuis ben ik opgevoed in de handel en dat heeft ertoe bijgedragen om een extraatje te verdienen. Toen ik in militaire dienst was kocht ik eieren bij de boeren, die ik dan weer met vijf cent winst verkocht aan de officieren. Ik had toen 125 gulden salaris in de maand, dat was een hoop geld. Als officier kreeg je ook nog een fles jenever en twee sloffen sigaretten gratis. Die verkocht ik ook weer door. Dat geld spaarde ik allemaal op en elke maand ging er honderd gulden naar de spaarbank toe. Daar heb ik voor vijftienhonderd gulden m'n eerste auto van gekocht! Dat was een Ford uit 1939, met een houten vloertje erin en mechanische remmen. Ik dacht er eerst over om nog een sigarenfabriek op te bouwen en we zijn daar nog met zeven man aan het werk geweest. Met het autootje reed ik overal heen om de sigaren te verkopen. Alles ging aanvankelijk goed, maar later toch bergafwaarts.

Ik ben op de weegbrug van de suikerfabriek gaan werken en daarnaast verhuurde ik auto's. Ik kocht een auto van het Finse consulaat voor zeventienhonderd gulden en die verhuurde ik vier maanden lang voor vierhonderd gulden in de maand. Zodoende kon ik weer een nieuwe auto kopen. Zo heb ik het opgebouwd. In de jaren vijftig heb ik het taxibedrijf Brouwer over kunnen nemen, met chauffeurs en vier taxi's. Wat later heb ik ook het bedrijf van "van der Sluijs" gekocht en kreeg zo beide taxibedrijven in handen.

↑ bij de sigarenfabriek aan de Admiraal de Ruyterstraat, Arie Duifhuizen zit rechts, met naast hem zijn vader, Cornelis Duifhuizen

Ps.,

Vier jaar geleden hebben mijn vrouw en ik het concentratiekamp Auschwitz bezocht, waar mijn vriend Elias Rood op 30 september 1942, samen met zijn ouders en zus, is omgekomen.

Dat bezoek heeft grote indruk op mij gemaakt.

Arie Duifhuizen

*Stukje is opgeschreven door **G.A.Schipper**, Oud-Beijerland
En aangepast voor plaatsing in de Beijerse Berichten
Dineke Dijkshoorn*

De inzet van het Duitse leger van de V1 in de laatste maanden van de Tweede Wereldoorlog.

“Was er een lanceerbaan voor de Duitse V1 op het terrein van de suikerfabriek in Oud-Beijerland?”

Deze vraag werd gesteld aan de Historische Vereniging door een inwoner van Almere en werd aan mij doorgespeeld, omdat ik de oorlog als kind heb meegemaakt in Oud-Beijerland.

Om te beginnen voor diegenen die niet weten wat er met V1 wordt bedoeld.

Een V1 is een vliegend, onbemand vliegtuigje dat wordt voortbewogen door een raketmotor en voorzien is van ongeveer 1000 kg springstof. Van te voren worden het doel en de afstand geprogrammeerd en hij valt dan uiteindelijk op het beoogde doel om dat te vernietigen.

De V1 voor de korte afstand en de V2 voor de lange afstand zijn ontwikkeld door een groep technici, onder leiding van Werner von Braun, in Penemünde aan de Oostzee in Duitsland.

Later één van de belangrijkste grondleggers van de Amerikaanse ruimtevaart, onder de naam “Brown”.

De V2 werd vanaf een basis in Wassenaar gelanceerd richting Londen. Deze ging ook hoger. Het door mij gegeven antwoord op de eerder gestelde vraag was een duidelijk; “nee”. Op de terreinen van de BPM in Pernis en de suikerfabriek in Puttershoek waren wel degelijk banen aangelegd. Met de van deze plaatsen gelanceerde V1's kregen wij in de Hoekse Waard het meest te maken. Prompt kreeg ik een kaartje toegestuurd uit een boek van Zwanenburg, waarop wel degelijk een lanceerplaats in Oud-Beijerland bij de suikerfabriek is aangegeven.

Wellicht is deze kaart ontleend aan een plankkaart van de Duitsers om nog meer banen aan te leggen. In ieder geval is het er nooit van gekomen. De vraag is voor mij de aanleiding geweest om wat dieper op het fenomeen V1 in te gaan en herinneringen aan dit vreselijke ding op te halen. De V1's, die in dit gebied werden gelanceerd, hadden als

↑ Lanceerbaan in Lettele

eindbestemming de havens van Antwerpen, teneinde de bevoorrading van de geallieerde troepen in België, Nederland en Duitsland zo mogelijk uit te schakelen. Wij ervoeren die lancering als volgt: eerst hoorden we een soort gierend geluid. Veroorzaakt door de met stoom op hoogte gebrachte V1. Dit vergelijkbaar met het wegschieten van een vliegtuig op een vliegdekschip. Daarna was het even stil en dan volgde het starten van de raketmotor door een chemische reactie in de V1. Soms mislukte dat en kwam de bom voortijdig ten val met de nodige mogelijke gevolgen. Het startmoment was dus spannend, omdat dit het begin was van een zelfstandige vlucht.

In het bevrijde Brabant werden deze kleine vliegtuigjes met hun dodelijke en allesverwoestende lading door het geallieerde leger opgewacht. Met zogenaamd lichtspoorvuur werden ze mogelijk uit de lucht geschoten. Bij avond een schitterend gezicht. Allerlei gekleurde kogels en bij succes een heel grote lichtflits. Einde V1.

Teneinde de trefkans te verkleinen gingen de Duitsers vanaf diverse banen meerdere V1's tegelijkertijd afvuren. Het gebeurde toen vaak, dat door de explosie van de ene V1 een andere uit de koers raakte en bijvoorbeeld door een ontzette vleugel terugkwam en rondjes boven ons gebied ging draaien, totdat het moment van neervallen was aangebroken. Dit gebeurde derhalve op willekeurige plaatsen, oa. In de polder bij Nieuw-Beijerland, in de Dorpsstraat in Maasdam en op verscheidene plaatsen in de St.Anthoniepolder en Het Oudeland van Strijen. Zo is er ook één gevallen in Het Spui, tussen de bietenhaven (nog aanwezig) en de Oude Tol, nadat deze op een haar na de schoorstenen van de suikerfabriek had gemist. Hij is op 28 en 29 juni 1949 door de Marine gelicht. Van de voorbereiding hiervan ben ik getuige geweest vanaf de Berenplaat. Via de intercom hoorde je de bevindingen van de duikers op de bodem van de rivier. Er zat nog ongeveer 800 kg springstof in. Na verwijdering van deze gevaarlijke lading en de raketmotor is het overgebleven gedeelte gedumpt op de wal bij de Oude Tol. Bij het bekijken van de resten heb ik mij verbaasd over het feit dat dit ding kon vliegen. De romp was van ijzer en leek op twee aan elkaar gelaste olievaten met een punt. Daar dwars doorheen stak een ijzeren buis, waaraan de triplex vleugels waren bevestigd. Het staartstuk met de raketmotor ontbrak. In het inwendige was een bol zichtbaar en tot voor kort wist ik niet waartoe die diende.

Toen ik dit verhaal deed aan de vraagsteller uit Almere, zei deze dat die bol het girokompas bevatte voor de besturing.

Om magnetische invloeden van buiten uit te sluiten werd dit kompas in twee halve houten schalen geplaatst, die later tot een afgesloten bol werden samengevoegd. Vandaar dus die houten bol. Zoals ik al eerder aanhaalde zijn er diverse V1's in onze omgeving neergestort. Waar deze op een harde ondergrond terecht kwamen ontploften zij spontaan. In de Dorpsstraat in Maasdam ontstond een heel diepe krater en tot ver na de oorlog is nog een verlaging in de straat zichtbaar geweest ter hoogte van het begin van de nieuwbouw, richting hoek Polderdijk. Kwamen ze terecht op een zachtere bodem, dat kon het gebeuren dat ze wegzonken in het veen, zoals in de Sint Anthoniepolder en Het Oudeland van Strijen. De in het Oosten van de Hoekse Waard gevallen V1's zijn nauwkeurig bijgehouden door de molenaar van de Oostmolen in Mijnsheerenland. De E.O.D. heeft van deze gegevens gebruik gemaakt bij het opsporen van deze bommen, eind tachtig, begin negentiger jaren van de vorige eeuw. In de Sint Anthoniepolder is er één gevallen, niet ontploft maar open gescheurd. Op het water van de krater kwam na verloop van tijd een gelige vloeistof boven drijven, Naar later bleek het een synthetische brandstof te zijn. De zoon van de molenaar heeft die vloeistof in een emmer geschept en heeft bij die werkzaamheden ook nog een tweetal batterijen gevonden, Dat waren batterijen, zoals er drie in een platte Witte Katbatterij voorkomen, maar dan 36 X 12 aaneengeschakeld. Hij heeft gedeelten van deze batterijen zodanig geschakeld dat zij konden dienen als voedingsbron voor een 3V-fietslampje. Ook de synthetische brandstof voldeed in een olielamp. Enig nadeel was dat er wekelijks een harde korst van het katoentje moest worden afgesneden met een scheermesje.

Ik weet dit uit ervaring. De zoon van de molenaar en zijn vrouw waren namelijk bij ons thuis inwonend als evacués. Zodoende deelden mijn ouders mee in deze oorlogsbuit. Zo ziet u maar hoe een eenvoudige vraag kan leiden tot het opdiepen van herinneringen uit een ver verleden.

A.D. van Balen Blanken

In de vorige uitgave hebben we het verhaal kunnen lezen van Dirk Hoogenboom die postuum de Yad Vashem medaille heeft ontvangen. Nu vertellen wij het verhaal over zijn vader de gemeenteontvanger van Oud-Beijerland, waarin Dirk Hoogenboom zijdelings wordt genoemd en die wij kortweg de zaak Hoogenboom hebben genoemd.

De zaak Hoogenboom

Op 20 november 1917 komt de gemeenteontvanger Pieter Hoogenboom te overlijden. In die tijd was het gebruikelijk dat de functie van gemeenteontvanger een nevenfunctie was. Hoogenboom was zelf vlascommissienair en hield kantoor in zijn woning West Voorstraat 10, wat ook als onderpand diende voor zijn borgstelling als gemeenteontvanger. De dag na zijn overlijden gaan de burgemeester, een wethouder en de gemeentesecretaris naar het huis van de overleden ontvanger. Daar wordt de gemeenteadministratie nagezien, het geld geteld en meegenomen. De gemeentekas klopte en dit werd vastgelegd in een proces-verbaal.

Tevens is meegenomen de administratie van de militievergoedingen en de Belgische vluchtelingen. Ook enkele niet getelde enveloppen en een beurs met geld.

Op 24 januari 1918 wordt ook de gemeentekas door de nieuwe gemeenteontvanger overgenomen en in orde bevonden.

Op 12 april 1918 blijkt dat in de gemeentekas een bedrag ontbreekt van f 4130,39 onder druk zuivert de weduwe het gewraakte bedrag aan..

Kort daarop komt de zoon, Dirk Hoogenboom (zie Oud-Bld Ber. dec. 2009) achter dit feit. Deze schrijft op 8 mei 1918 een brief aan Gedeputeerde Staten en geeft daarin aan dat na het overlijden van zijn vader de kas in orde was bevonden, zonder het geld in de beurs na te tellen. Tevens stelt hij dat na de dood van zijn vader allerlei betalingen zijn gedaan waarvoor zijn familie niet verantwoordelijk is.

Naar aanleiding van deze brief stelt Gedeputeerde Staten een onderzoek in. Zij bevestigen de stelling van de zoon, maar voelen zich niet verantwoordelijk als toezichthouder omdat het ook gaat over militievergoedingen en de kas voor de Belgische vluchtelingen die geen deel uitmaken van de gemeentekas en derhalve niet worden gecontroleerd door Gedeputeerde Staten.

Veel later, in 1921, blijkt dat de aanwezige wethouder zich niet heeft bemoeid met de overdracht van de administratie en dat dit een zaak is van de burgemeester. In de raadsvergadering van 2 juni 1921 geeft de

burgemeester toe dat hij de gelden van de militia en de Belgische vluchtelingen niet heeft geteld.

Als later zoon D. Hoogenboom aan de gemeente vraagt naar het gemeentelijk antwoord aan Gedeputeerde Staten, inzake zijn brief, wordt hem dat geweigerd.

De gemeenteraad overweegt een uitgebreid onderzoek en vraagt aan de familie op welke wijze zij de zaak behandeld zou willen zien. De familie wijst als hun gemachtigde in de onderzoekscommissie aan de Haarlemse advocaten Simons en Monnik.

Verder blijft de familie er bij dat het gewraakte bedrag onverschuldigd was. Ook willen zij dat het onderzoek zich ook uitstrekt over de kas van de militievergoedingen.

Als deze eis in de raadsvergadering van 2 september 1921 aan de orde komt is de burgemeester hier fel op tegen. In een lange monoloog stelt hij: dat Gedeputeerde Staten de rekening over het jaar 1917 al heeft vastgesteld en is de raad niet bevoegd over dat jaar onderzoek te doen. Maar de burgemeester staat alleen, de raad incl. de beide wethouders delen zijn opvattingen niet. Het eerdere besluit om geen afschrift van het gemeentelijke antwoord aan Gedeputeerde Staten ter hand te stellen van de familie wordt bij Koninklijk Besluit geschorst. Overigens is dit stuk niet gevonden in het gemeentelijk archief.

Uiteindelijk komt er een onderzoekscommissie bestaande uit de burgemeester, die voorzitter wordt, de voormalige wethouder, nu raadslid, die bij het opnemen van de gemeentekas aanwezig was, de gemeentesecretaris, een ambtenaar ter secretarie, de gemeenteontvanger van de gemeente Barendrecht als deskundige en de gemachtigde van de familie.

Op 28 november 1921 komt er bij Gedeputeerde Staten een getypte brief binnen onder de titel "*inter arma silent leges*" (onder de wapenen zwijgen wetten) deze brief is ondertekent met "Implorant" wat zoveel wil zeggen als klager.

In de brief wordt gesteld dat de onderzoekscommissie in strijd is met de gemeentewet en het reglement van orde, omdat het een commissie van de raad is waarin ook niet raadsleden zijn benoemd. De Implorant vraagt intrekking of vernietiging van het raadsbesluit.

De Commissaris van de Koningin gaat op deze brief in en wil een antwoord van de gemeente. De burgemeester wil de zaak zelf in Den Haag gaan bespreken "zodat ze kunnen horen hoe het nu precies zit"

Ook de wethouders willen een afschrift van de brief om ook zelf de zaak in Den Haag te gaan bespreken.

In de collegevergadering van vrijdag 9 dec. 1921 ontstaat er volgens het verslag “een onaangename discussie tussen de beide wethouders en de burgemeester”, er wordt geen besluit genomen over een antwoord aan de Commissaris van de Koningin. De maandag daarop komt het college zonder de burgemeester bijeen en wordt besloten dat de beide wethouders op zaterdag 17 dec. mondeling advies gaan uitbrengen aan de Commissaris van de Koningin, maar deze laat weten hen niet te willen ontvangen, hij wil eerst een schriftelijke reactie op de brief van de “Implorant” in een ambtsbericht. Maar het college komt er niet uit en het wordt aangehouden. Uiteindelijk wordt er nimmer een besluit over genomen.

De onderzoekscommissie komt op 7 dec. en op 15 dec. 1921 bijeen. Het verzoek van de familie om ver van tevoren te horen wanneer de commissie bijeenkomt wordt niet gehonoreerd. Om inzicht te krijgen hoe dat nu ging: er wordt op 15 dec. 1921 om 15.30 uur een telegram naar Haarlem gezonden dat de commissie de volgende dag om 9.30 uur bijeenkomt. Met als gevolg dat de gemachtigde van de familie in die tijd nooit in Oud-Beijerland kunnen zijn.

Op 21 dec. 1921 zijn de gemachtigde voor het eerst bij de commissievergadering aanwezig. Zij maken bezwaar dat de burgemeester de voorzitter van de commissie is als direct belanghebbende. Uiteindelijk heeft hij de gemeentekas gecontroleerd en in orde bevonden. Een commissielid stelt dat de gemachtigde geen deel uit maakt van de commissie maar slechts toehoorder is. In zijn verder betoog stelt mr. Simons dat de ontvanger verplicht was volgens de wet ook de militaire kas onder zijn beheer te nemen en dat de burgemeester en de wethouders verplicht zijn de kassen na te zien. Nu de burgemeester dat alleen heeft gedaan, is hij als privé persoon ook daar voor aansprakelijk.

Deze redenering wordt niet door de overige leden van de commissie gedeeld men blijft erbij dat het onderzoek alleen gaat over de gemeentekas. Echter een andere zaak loopt ook nog door, namelijk de brief van de “Implorant” aan Gedeputeerde Staten. Deze is van oordeel dat de brief van de “Implorant” hout snijdt en dat er in de raadscommissie géén “niet-raadsleden” zitting mogen nemen in de commissie. Gedeputeerde Staten verzoekt het raadsbesluit in te trekken.

Hierop wordt door de gemeente geen actie ondernomen. Het argument is dat de commissie toch bijna klaar is met het onderzoek.

Op 22 febr. 1922 zijn de werkzaamheden afgerond en heeft men ontdekt dat er van de familie f 295,- te veel is gevorderd. Behoudens de gemachtigde van de familie ondertekenen alle commissieleden de conclusie. Overigens zijn van de commissie geen verslagen gevonden. In juni 1922 ontvangt de gemeente een 18 pagina's gedrukte "Memorie" van de gemachtigde van de familie hun conclusie is dat:

"de onderzoekscommissie niet helder heeft gemaakt dat de dag na het overlijden van de gemeenteontvanger, is de gemeentekas in orde bevonden en 3 maanden later blijkt ter een tekort te zijn van ca. f 4000,-. Wie is nu in deze tussentijd verantwoordelijk geweest voor de gemeentekas"

In de vergaderingen van zowel het college als de gemeenteraad wordt geen melding gemaakt van de ingekomen memorie. Of dit stuk zoals de gemeentewet voorschrijft ooit heeft bereikt blijft de vraag.

Op 17 dec. 1922 besluit de gemeenteraad aan de familie f 295,- uit te betalen. De familie onderneemt geen verder actie.

Dit is slechts een verkorte versie van het totale onderzoek. Wie het hele stuk wil lezen kan dit vinden in ons eigen archief.

Pieter Jan in 't Veld

Gedoe om kieslijst in 1907.

Onlangs hebben we weer gemeenteraadsverkiezingen gehad. In deze verkiezingen gaat het om partijen en kandidaten die ons in de gemeenteraad vertegenwoordigen. Als er gedoe is, is het in de meeste gevallen over de kandidaten of de plaats die kandidaten op de lijst hebben gekregen. Maar in 1907 was er gedoe om wie mocht kiezen. In die tijd mocht niet iedereen kiezen, het algemeen kiesrecht was nog ver weg en alleen mannen mochten kiezen als ze over voldoende geld of inkomsten beschikte. Op 23 maart 1907 maken burgemeester en wethouders bekend dat er een lijst is opgesteld van de mannelijke personen die bevoegd zijn tot het kiezen voor leden van de Tweede Kamer, Provinciale Staten en de Gemeenteraad. Op deze lijst die elke 2 jaar werd opgesteld worden personen toegevoegd en afgevoerd. Van 23 maart tot 21 april 1907 ligt de lijst ter inzage en bestaat de mogelijkheid om bezwaar te maken tegen personen die op

de lijst staan. Op 12 april 1907 schrijven de Oud-Beijerlanders A.P. van Ooijen en B.Brussaard Bz. een brief aan het college van burgemeester en wethouders. Volgens hen is Pieter Meinster Willemsz. op 1 februari geen ingezetenen meer en Jan van der Schoor voldeed op 1 februari niet meer aan de eisen want zijn huurprijs voor zijn woning is niet meer dan Fl. 1,- per week. Zij verzoeken dan ook de twee personen van de kieslijst te schrappen.

Maar ook buiten ons dorp zijn er bezwaren tegen deze lijst want op 15 april 1907 schrijft de Dordrechtse advocaat, mr. Jan van Drooger, het college een brief of hij dit nu doet op eigen initiatief of in opdracht is niet uit zijn brief op te maken. Het gaat in de brief over de volgende personen: **Jacobus Bisdom, Meeuwis van Bochove, Cornelis Hendrik de Bruin, Cornelis de Jong, Dammis van der Linden, Johannes Meinster, Willem Slootmaker, Jacobus Stougie en Leendert Cornelis Verhoeven.**

Behalve **Cornelis Hendrik de Bruin** hebben alle personen in 1906 onderstand (ondersteuning) genoten van de bedelcommissie, deze commissie is een instelling van weldadigheid die ondersteuning verstrekt tot ledigen van nood en de bedoelde personen zijn behoeftig, aldus de advocaat. Die ook met stelligheid beweerd dat bedoelde personen in de winter niets of zo goed als niets verdienen of ziekelijk zijn of een groot gezin tot hun last hebben.

Volgens de advocaat heeft **Cornelis Hendrik de Bruin** ondersteuning gehad van de diaconie ook stelt hij dat ook **Leendert Cornelis Verhoeven** ook ondersteuning heeft ontvangen van de diaconie.

“reden waarom hij zich wendt tot uw college met eerbiedig verzoek boven genoemde personen af te voeren van de kiezerslijst der gemeente Oud-Beijerland”

Die zelfde dag stuurt burgemeester A. van Lith de volgende personen een brief waarin hij hen op de hoogte stelt van de ingekomen brief van mr. J van Drooger **A.Kooyman, J.Meinster, M.van Bochove, J.Stougie, L.C.Verhoeven, D.v.d.Linden, B.v.d.Linden, W.Slootmaker, J.Bisdom.** Ook gaat er een brief naar **W.v.d. Wetering** Nobelstraat B 341, die echter niet in de brief van mr. Van Drooger wordt genoemd. Ook **Cornelis Hendrik de Bruin** wordt niet aangeschreven. Naar aanleiding van de brief van Van Ooijen en Brussaard krijgt ook **J.v.d.Schoor** een dergelijke brief. Dan komt er op 23 april 1907 bij het college weer een brief binnen van mr. Adriaan Slob te Rotterdam. Ook hier is onduidelijk namens wie hij schrijft of dat hem

advies is gevraagd door het Oud-Beijerlandse gemeentebestuur. Hij schrijft kennis te hebben genomen van de brief van mr. Jan van Drooger en bepleit het verzoek van mr. Van Drooger niet in te willigen. Omdat de wetgever stelt dat je voor elk persoon een apart bezwaarschrift moet indienen en mr. Van Drooger vraagt in een bezwaarschrift 11 personen van de kiezerslijst af te halen. Verder stelt hij dat er officieel in Oud-Beijerland geen bedelcommissie is, er bestaat wel een vereniging “ Oud-Beijerland’s armenzorg tot wering van bedelarij voor alle gezindte te Oud-Beijerland”

De vereniging is in vroege jaren gesticht met het doel om op geregelde tijden bij ingezetenen een inzameling te doen aan personen die anders noodzaak zijn te bedelen en zo het bedelen te voorkomen. De opbrengst van dergelijke inzamelingen is zo verminderd dat het is gestaakt. Volgens mr. Slob betaald **J. Meinster** zelfs personele belasting.

Op 27 april 1907 besluit het college van burgemeester en wethouders om toch **C. Meinster, J. v.d. Schoor, C.H.de Bruin, M.van Bochove, J. Meinster, L.C.Verhoeven** te schrappen van de kieslijst. **J.Bisdom, C.de Jong, A.Kooyman, B.v.d.Linden, D. v.d. Linden, W.Slootmaker J.Stougje en W.v.d.Wetering** op de kieslijst te handhaven. Welke overwegingen het college heeft voor dit besluit is uit het verslag niet op te maken.

Op 1 mei 1907 wordt mr. J. van Drooger van het collegebesluit op de hoogte gesteld.

Waarschijnlijk was **Cornelis Hendrik de Bruin** het niet eens met dit collegebesluit, want we lezen in de notulen van de vergadering van het college van burgemeester van wethouders van 19 juli 1907 dat de Hoge Raad der Nederlanden heeft besloten dat de plaatsing van **C.H. de Bruin** gehandhaafd moet blijven.

Pieter Jan in 't Veld

HET BEGIN VAN OUD-BEIJERLAND

Vervolg:

In de vorige uitgave van de Beijerlandsche Berichten hebben we kunnen lezen dat in 1605 de toenmalige secretaris van ons dorp zijn boomgaard, die achter het huidige postkantoor gelegen was, verkocht.

Het artikel eindigde met de vraag: "Was Cornelis IJsbrantsz., de secretaris, nu uit de geldzorgen?"

Voorlopig wel weer even maar het onheil is niet helemaal afgewend. Het lijkt wel of de tijden van transacties die door de secretaris op papier gezet moesten worden plotseling over waren. Vanaf 1698 tot 1604 zijn tientallen akten bewaard gebleven, die door Cornelis werden geschreven en ondertekend, daarna houdt het een beetje op.

Wat hij voor dat werk betaald kreeg werd niet vermeld op de akten. Ja, een keer, blijkt uit een aantekening gevonden in het archief van de NH kerk van Oud-Beijerland, dat hij 1,-- gulden ontving: "*Op den 4e febr. 1604 aen den secretaris Cornelis IJsbrantsz. van dat hij den schepenen brief schreef van Cornelis Huijgen....1,--gld.*

In de faillissementsakte, opgesteld door het Hof van Holland op 2 april 1615, is sprake van Cornelis IJsbrantsz., eertijds secretaris van Oud-Beijerland. Alle bezittingen en goederen van Cornelis en zijn vrouw Bastiaengen Bastiaensdr. worden geabandonneerd. Het faillissement werd eind 1613 al uitgesproken. Dat blijkt uit hetgeen uit de opbrengst aan de armen moest worden afgedragen:

Op den 12 November 1613 ontfangen tgeene vande Armen was bedongen over de vercopinghe van 4 jonge paerden van Cornelis IJsbrantsz. 12st. ende noch door schepenen daer bij gedaen 5st. tsamen 17 st.

Op den 1e december 1613 ontfangen tgeen voor de Armen is bedongen over den coop van Cornelis IJsbrantsz. bogaert 30 st.

9 December 1613 ontfangen tgeen voor de Armen is bedongen over meuble goederen van Cornelis IJsbrantsz. 4 gld. 3 st.

Noch ontfanghen tgeene voor de Armen is bedongen over verkoop van seeckere beesten van Cornelis IJsbrantsz. 10 st.

Archief NH kerk OBL

Een trieste gang van zaken en dat terwijl hij op 15 aug. 1611 nog borg is voor zijn zwager Cornelis Jansse Sneep, heemraad van Mijnsheerenland. C.J.Sneep was getrouwd met Ercken IJsbrantsdr. geboren 1576.

In de volgende Beijerlandsche Berichten zullen we de volledige faillissementsakte afdrukken.

Wordt vervolgd.

Piet Spanjers

**...ook u kunt
geld verdienen
voor uw club,
vereniging
of ...!**

**Bent u lid van deze club of vereniging?
Dan kunt u de clubkas flink spekken!**

Koopt of verkoopt u een huis via makelaardij De Jong of laat u uw huis door ons taxeren, dan keren wij een bonus uit op de rekening van uw club, vereniging of ... van uw keuze. Deze bonus kan wel oplopen tot € 225,- per klant!

Kom voor meer informatie vrijblijvend langs bij één van onze vestigingen of kijk eens op onze website: www.makelaardijdejong.nl

Makelaardij De Jong
Wop-Voorstraat 29
5202 JP Oud-Beijerland
Telefoon 01116 617555

Makelaardij De Jong
Langestraat 9
3205 BW 's Gravensand
Telefoon 078 6736255

